

האקדח על שולחן המטבח

// הודעה לעיתונות – 29.11.2018 //

בצל העלייה החדה במספר הנשים הנרצחות ב-2018:

קואליציית ארגוני נשים וחברה אזרחית עתרו הבוקר לבג"ץ נגד כוונת השר לביטחון פנים להביא להרחבת ההיתרים הניתנים לרישיון נשק, לנשיאת נשק ארגוני מחוץ לשעות העבודה, והקלת הקריטריונים להשגת רישיון נשק אזרחי וארגוני

“הידע שצברנו במחקר ובקרה אזרחיים בשמונה שנות עבודה חושף בבירור את היסודות הרעועים של כוונת השר, ומציג אותן כמהלך של פוליטיקאי פופוליסט ולא של מי שלוקח אחריות על ביטחון האזרחיות והאזרחים”, נכתב בעתירה

מהממצאים עליהם היא נסמכת עולה כי נשק במרחב הציבורי מגביר את הסיכון לחיי נשים פי 3 עד 5 אחוזים

* * *

ארגוני חברה אזרחית השותפים לקואליציית “האקדח על שולחן המטבח” עתרו הבוקר (חמישי, 29 בנובמבר) לבג"ץ נגד רפורמת השר לביטחון פנים, גלעד ארדן, המבקשת להביא להרחבה מסיבית של הזכאות לרישיון נשק אזרחי ומהווה סכנה של ממש לשלום הציבור ולביטחוננו.

ארגוני הקואליציה העותרים, לצד ארגונים נוספים שהצטרפו לעתירה, מבקשים מבית המשפט להוציא צו על תנאי שעיקריו:

- ביטול התבחינים לקבלת רישיון נשק פרטי שפורסמו באוגוסט השנה והשבת התבחינים שהיו בתוקף עד אז על כנם.
- ביטול הוראת השעה ממאי השנה המתירה נשיאת נשק אבטחה ונשק ארגוני מחוץ לשעות העבודה, וכל הוראה נוספת המאריכה את תוקפה.
- קביעת התבחינים לרישוי נשק אזרחי (פרטי וארגוני) במסגרת חקיקת משנה (תקנות) ולא כהנחיות מנהליות.

העתירה הוגשה נגד שני מרכיבים ברפורמת השר ארדן:

התבחינים החדשים, שגובשו ביוזמת השר ופורסמו ב-20.8.18, המרחיבים באופן קיצוני את הנגישות לכלי ירייה אזרחיים ואת נוכחותם במרחב הציבורי והפרטי. בכך הם מגדילים באופן חסר תקדים ובלתי סביר את מספרם הפוטנציאלי של האזרחים בעלי רישיון לנשק בכ-600,000 איש נוספים (להערכת המשרד לביטחון פנים) על פי התבחינים החדשים, כל אדם ששירת בצבא ועבר הכשרה קרבית (רובאי 07 ומעלה), אף אם עברו 50 שנים מאז שסיים את שירותו הצבאי, זכאי לקבל לרשותו כלי ירייה (בכפוף לאישור בריאותי ומשטרתו ובהתאם לתנאי סף).

לפי השוואה בינלאומית שמוצגת בעתירה עולה כי בשנת 2014 פרסם המשרד לביטחון פנים דוח "מדד אלימות לאומי 2014" ממנו עולה, כי שיעור מקרי הרצח בהם נעשה שימוש בנשק חם בישראל גבוה באופן משמעותי מהמוצע במדינות ה-OECD. על פי נתונים שנאספו על ידי משרד האו"ם לסמים ופשיעה 40% (UNODC) מתוך כלל מקרי הרצח בישראל בוצעו באמצעות כלי ירייה, לעומת 28% בממוצע במדינות ה-OECD (המשרד לביטחון פנים, מדד אלימות לאומי 2014, פברואר 2014). ואכן בישראל, במשך למעלה מעשרים שנה, אומצה בישראל מדיניות מצמצמת בהתאם. לגבי העילות המצדיקות נשיאת נשק נכתב בעתירה: "מאז שהוסדרו הקריטריונים למתן רישיון לנשק חם באמצע שנות ה-90 ב"תבחינים", ואף לפני כן, עקרון היסוד שעמד בבסיסם היה כי אין בישראל זכות מוקנית לשאת נשק, ונשק ניתן רק לאוכלוסיות שיש להן צורך ספציפי בכך, על בסיס עילות מוגדרות. התבחינים הם שמשקפים את רשימת העילות המצדיקות נשיאת כלי ירייה כאשר ברירת המחדל היא שאין זכות לשאת נשק. כך, לדוגמה, כלולים בתבחינים כבאים ואנשים המתגוררים ביישובים המוגדרים "זכאים" עקב רמת איום על היישוב".

מרכיב שני בולט ברפורמה, נגדו טוענת העתירה הוא הארכת ההיתר החריג שניתן לכלל המאבטחים בישראל לשאת נשק אבטחה גם מחוץ למקום ולזמן עבודתם. בעניין זה נכתב בעתירה כי במקביל למאמצים לצמצום רישיונות כלי הנשק הפרטיים, התגבשה בשני העשורים האחרונים ההבנה כי גם הנשק הארגוני המצוי בידי מאבטחים במסגרת עבודתם מציב סיכון משמעותי לביטחון האישי. זאת לאחר שבמשך שנים ארוכות נהגו מאבטחים לקחת את נשקם לביתם בסיום יום העבודה וזאת, בין היתר, בהעדר מקום לאחסון הנשק במקום העבודה. בעקבות מספר אירועי רצח של נשים בירי מנשק אבטחה, קבעה ועדת בריןקר ב-2005, כי יש לצמצם את התופעה ששומרים לוקחים את כלי הנשק לביתם: "אין זה סביר כי תופעה זו, של נטילת כלי הירייה לאחר המשמרת, יישאר על כנו ונראה לנו כי יש לשנותו בדחיפות" (עמ' 17 בדו"ח).

בעקבות הצטברות האירועים והנתונים, פרסם השר לביטחון פנים, יצחק אהרונוביץ', ביוני 2013 הנחיות מחייבות לאכיפת סעיף החוק המחייב מאבטחים להפקיד את נשקם בסוף המשמרת (המשרד לביטחון פנים, הנחיות הרשות המוסמכת – בעניין מדיניות הפקדת כלי ירייה במקום העיסוק, 30.6.13). ואכן לאחר שנים ארוכות של העדר פיקוח ואכיפה של האיסור הקבוע בחוק, הנחיית השר הביאה לאכיפה יעילה של הוראות החוק וצמצמה באופן משמעותי את התופעה של נשיאת נשק אבטחה מחוץ למקום העבודה. כתוצאה מכך, נבלמה כמעט לחלוטין תופעת הרציחות בנשק אבטחה במרחב הפרטי. בשנתיים שלאחר הנחיית השר, בין 2014 ל-2016, לא נרצח אדם אחד נוסף בנשק אבטחה במרחב הביתי וזאת לאחר שנים רבות שממוצע הרציחות בנשק אבטחה עמד על

לפחות שלושה אנשים בשנה. נתונים אלה מהווים עדות מובהקת לקשר שבין תפוצת נשק לבין אלימות במשפחה ורצח חפים מפשע.

בחודש נובמבר 2014 בעקבות פיגוע בירושלים, קבע השר לביטחון פנים, יצחק אהרונוביץ', הוראת שעה למשך שלושה חודשים לפיה יותר למאבטחים לשאת את הנשק לביתם. יודגש, כי אין המדובר בחקיקה ראשית או חקיקת משנה אלא בהחלטה מנהלית המוגדרת כ"הוראת שעה". הוראת השעה הוצגה כתגובה מיידית וזמנית למצב הביטחוני החמור. אלא שמאז כניסתו של גלעד ארדן לתפקיד השר לביטחון פנים ב-2015 הוראת השעה באופן קבוע מדי חצי שנה ללא קשר לרגיעה במצב הביטחוני. בשנת 2016, בעקבות ספקות שהועלו ביחס לחוקיות הוראת השעה והארכתה, תוקן חוק כלי ירייה (תיקון מס' 18) והוספו לחוק סעי' פים 10ג(2) ו-10ג(ה) המתירים לשר להורות, מטעמים של שמירה על שלום הציבור וביטחון, כי נשיאה והחזקה של כלי ירייה בידי מאבטחים יותרו גם מחוץ למקום העבודה.

בעניין התעלמות מעובדות ונתונים נכתב בעתירה: "המשיב סטה באופן חד ממדיניות רישוי הנשק העקבית והמבוססת שהונהגה בעשורים האחרונים על בסיס הנמקה אחת ויחידה והיא השיפור הצפוי, לכאורה, בהתמודדות עם איום הטרור באמצעות הרחבת מספר מחזיקי הנשק הפרטי במרחב הציבורי וזאת נוכח המשך טרור היחידים. אלא שהנחת מוצא זו משוללת כל יסוד עובדתי והיא נשענת, לכל היותר, על "תחושות בטן" של המשיב ללא איסוף נתונים מסודר מחד, ותוך התעלמות מוחלטת מנתונים רלוונטיים מאידך המעידים על ירידה מתמשכת בהיקף פיגועי היחידים ועל מעורבות זניחה של אזרחים חמושים בהתמודדות עם אירועים אלו בשנים האחרונות.

"לא זו בלבד שהאמצעי שבחר המשיב להתמודד עם איומי הטרור אינו רלוונטי, הוא אף צפוי לפגוע ב"ביטחון הציבור". מדיניות המשיב מתייחסת להיבט אחד ויחיד של "ביטחון הציבור" והוא הביטחון הלאומי מפני אירועי אלימות שמקורם בטרור. מדיניות זו מזניחה לחלוטין את הביטחון האישי של האוכלוסייה בכלל ואת ביטחון של נשים וקבוצות מיעוט בפרט שעבורן הרחבת היקף כלי הירייה במרחב האזרחי והביתי מהווה איום ממשי. קיים קשר ברור ומוכח בין היקף כלי הנשק ברישיון שנמצא בידי הציבור לבין היקף ההתאבדויות והרציחות, במיוחד של נשים על ידי בני משפחתן".

נימוקי הקואליציה לבקשתה לפסילת רפורמת השר: ראשית – היותה חסרת ביסוס עובדתי והתנערותה המוחלטת ממסקנותיהן של אינספור וועדות בין משרדיות, דוחות מבקר המדינה ודוחות משרד הבריאות שנכתבו בדם בשלושת העשורים האחרונים. מהלך כה גורלי לביטחון ושלום הציבור צריך שיעשה בתהליך מושכל ומקיף, המבוסס על עובדות ונתונים ומשתף את הציבור ואת נציגיו, ולא על פי גחמתו של שר כזה או אחר. שנית – הסתירה שהיא מגלמת נגד תכלית החוק שנועד לצמצם את תפוצת כלי הירייה ולאזן בין הסכנה מפני הנשק לבין הצורך להגנה עצמית, תכלית שמנוגדת לחלוטין לאישור זכאות לנשק ל-600,000 מועמדים נוספים. העתירה מציגה צעד זה כמהלך בלתי סביר באופן קיצוני ובלתי מידתי.

לגבי התעלמות הרפורמה ממסקנות הוועדות והדוחות הקיימים נכתב בעתירה: "מדיניות הצמצום התגבשה על יסוד מסקנותיהן של חמש ועדות בין-משרדיות שהוקמו במהלך שנות ה-90 וה-2000 על מנת להתמודד עם תופעות קשות אלה ובחנו את סוגיית הרישוי והפיקוח על כלי הירייה בישראל.

כך, בעקבות רציחתן של ארבע עובדות סוציאליות בידי שומר חמוש ב-1992 הוקמה "ועדה בין משרדית לבירור מדיניות רישוי כלי ירייה" בראשות נציב כבאות והצלה, רב טפסר שלמה כהן (משרד הפנים, דין וחשבון הוועדה הבין משרדית לבירור מדיניות רישוי כלי ירייה, אוגוסט 1992) ("ועדת כהן"). ועדה זו התריעה על הסכנות הטמונות בעצם החזקת כלי ירייה וקבעה כי יש "להמשיך ולקיים מדיניות מגבילה ומצמצמת" (ועדת כהן). באוקטובר 1998 פורסם דוח נוסף בעניין זה של ועדה ציבורית, "ועדת המשנה לנושא נשק צבאי ואזרחי", שפעלה תחת "הוועדה למניעת אלימות במשפחה". גם ועדה זו הדגישה את הסיכונים הטמונים בנוכחות של כלי ירייה במרחב האישי והציבורי, ובמיוחד לביטחון של נשים, וקבעה כי יש "להמשיך במדיניות מצמצמת ואחראית במתן רישיון אישי לקבלת נשק" (ועדת המשנה לנושא נשק צבאי ואזרחי).

הקואליציה שוללת את הנחת היסוד עליה מושתתת רפורמת ארדן, לפיה אזרחים חמושים תורמים לביטחון הציבור: ההנחה אינה מעוגנת בתשתית עובדתית כלשהי, והיא סותרת את עמדת הגורמים המקצועיים שעסקו בנושא לאורך השנים, לרבות איגוד העובדים הסוציאליים וכן התכנית הלאומית למניעת אובדנות. מכאן, טוענים בקואליציה, שהשר ארדן בונה רפורמה הנסמכת על אמירות סתמיות חסרות בסיס עובדתי.

ביחס לאחריותם של כוחות הביטחון על שלום הציבור נכתב בעתירה: "נקודת המוצא, על פיה חייבת להיות זיקה בין רישיון לנשק לצורך ייחודי בו, משקפת את התפיסה לפיה האחריות לשמירה על בטחון הציבור מסורה לכוחות הביטחון הציבוריים ולהם בלבד. להם ניתנת הכשרה נרחבת מתאימה ומקצועית לשימוש בנשק, וכן מוטל עליהם פיקוח הדוק על אופן השימוש בו. האזרחים לא נועדו לשמש כמחליפיהם של כוחות הביטחון בהגנה על בטחון הציבור, ומשכך הרישיון לנשיאת נשק בקרב אזרחים ניתן במשורה ובמקרים מיוחדים ומתאימים לכך, לשם הגנה על ביטחונם האישי של נושאי הנשק הפרטי בנסיבות מיוחדות מאוד המצדיקות זאת".

עו"ד ענת טהון אשכנזי, מנכ"לית איתך מעכי – משפטניות למען צדק חברתי, וממנסחות העתירה, מסרה: "זה אבסורד שבתוך האווירה האלימה שכבר קיימת במרחב הציבורי והאישי, בוחר השר לביטחון פנים להרחיב את תפוצת כלי הנשק פי ארבעה, מ-150,000 ל-600,000, וזאת במקום לפעול ליישום התוכניות הקיימות למניעת אלימות וצמצום הנשק. הנתונים מוכיחים שהאצבע קלה על ההדק וככל שתפוצת כלי הנשק במרחב האזרחי גדולה יותר – כך יותר אנשים משלמים בחייהם. העובדה שדווקא מדיניות השר האמון על ההגנה ועל ביטחון הציבור מתעלמת הן מהאווירה הציבורית והן מהנתונים הקשים, תורמת לעידוד האלימות ולהקטנת הביטחון במרחב הציבורי והאישי".

עו"ד אן סוצ'יו מהאגודה לזכויות האזרח, הנמנית על מנסחות העתירה, אמרה: "השינוי הקיצוני במדיניות רישוי הנשק התקבל ללא בחינה מקצועית של הסכנות הטמונות בתפוצת נשק ובניגוד לנתונים ולעמדות ברורות של אנשי מקצוע שחקרו את הנושא במשך שנים. הרפורמה של ארדן תהיה בכיה לדורות אם בית המשפט לא יעצור אותה בהקדם. הוכח כבר בעבר שתפוצת נשק מגדילה את הסיכון לציבור הן בשל עליה במספר ההתאבדויות והן בשל ריבוי הרציחות."

רלה מזלי, מייסדת שותפה ורכזת "האקדח על שולחן המטבח", קואליצייה שיזמה "אשה לאשה מרכז פמיניסטי": "חימוש אזרחי המוני ביזמת השר לביטחון פנים הוא מהפך חסר תקדים במדיניות ארוכת שנים של צמצום כלי ירייה. אין לו הצדקה ואין בו שום צורך קונקרטי. זה מחווה תיאטרלי שנועד לייצר רעש ולהציג את השר כאקטיביסט, ולעזאזל דרדור ביטחון הפנים והסיכונים לציבור, סיכונים שידועים היטב במסדרונות אותו שלטון שחזר ונקט מדיניות מצמצמת מזה עשרות שנים. קואליציית האקדח על שולחן המטבח ניצבת מול המהפך חסר האחריות והרה אסון הזה. הידע שצברנו במחקר ובקרה אזרחיים בשמונה שנות עבודה חושף בבירור את היסודות הרעועים שלו ומציג אותו כמהלך של פוליטיקאי פופוליסט ולא של מי שלוקח אחריות על ביטחון האזרחים והאזרחים."

מיכל גרא, מנכ"לית שדולת הנשים בישראל, אמרה בהתייחס לעתירה: "השבוע קברנו את יארא איוב, נערה בת 16, וסילבנה צגאיי, ילדה בת 13. אנגוץ וואסה נרצחה בכדור לראשה על ידי בן זוגה, לעיני בנה בן ה-7. עליזה שפק נרצחה בדקירות בידי בן הזוג לשעבר שלה, לאחר שהורשע חודשים ספורים קודם לכן בתקיפה נגדה, ולא נענש. 24 נשים נרצחו בנסיבות דומות מתחילת השנה, ולמרות זאת, אלימות ורצח נשים אינם נתפסים כמעשה טרור, וחייהן של נשים וביטחונן לא נמצאים בסדר העדיפויות של המדינה - לא של המשטרה והעומד בראשה, לא של המשרד לביטחון פנים והשר הממונה, ולא של הממשלה ושל ראש הממשלה. למעשה, הרפורמה הגדולה ביותר שהתקבלה השנה ביחס לכלי נשק במרחב האזרחי היא לא בהגנה על נשים, אלא בהרחבה פוטנציאלית של 600,000 האזרחים שרשאים לשאת נשק, למרות שחייהן של כשליש מהנשים שנרצחו ב-7 השנים האחרונות נגדעו בנשק חם. העובדות הן שכלי נשק במרחב הציבורי מובילים ליותר אלימות ומקרי רצח, יותר התאבדויות ויותר תאונות בנשק שגובים את חייהם של ילדים ומבוגרים. הממשלה צריכה להתמקד בהגנה על חיי אזרחיות ואזרחים, לא ביצירת אמצעים נוספים לפגיעה בהם."

הארגונים העותרים הם: **האקדח על שולחן המטבח - אשה לאשה מרכז פמיניסטי חיפה; איתך-מעכי משפטניות למען לצדק חברתי; האגודה לזכויות האזרח בישראל; שדולת הנשים בישראל; כולן - קידום השיח והעשייה הפמיניסטית בישראל; פרופיל חדש; רופאים לזכויות אדם; ארגון משפחות נרצחים ונרצחות; נע"ם - נשים ערביות במרכז; נשים נגד אלימות.**